

Кальченко Ольга Миколаївна, канд. екон. наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОЦІНКА СТРУКТУРИ МАЙНА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФІНАНСУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ

У сучасних умовах господарювання розвиток промисловості є одним із пріоритетних напрямків регіональної економічної політики, адже саме ефективне функціонування промислових підприємств створює значний потенціал для забезпечення життєдіяльності регіону та є основою для зміцнення регіональної економіки.

На сьогодні функціонування промислових підприємств Чернігівщини здійснюється в умовах невизначеності та ризику, що зумовлюється складною економічною ситуацією в країні, посиленням інфляційних процесів, мінливістю й непередбачуваністю зовнішнього середовища та соціально-політичною нестабільністю. Наразі, значна кількість суб'єктів господарювання промисловості регіону опинилася в кризовому або наближеному до нього стані, що обумовлює дефіцит власних фінансових ресурсів, неможливість вчасного виконання своїх фінансових зобов'язань та різке погіршення основних фінансових показників.

Результативне функціонування підприємств промисловості Чернігівського регіону в значній мірі залежить від своєчасної та об'єктивної діагностики фінансового стану суб'єктів господарювання, пошуку резервів підвищення платоспроможності та фінансової стійкості, ефективної системи управління фінансовими ресурсами та розробки заходів, спрямованих на їх продуктивне використання та зміцнення фінансових позицій промислових підприємств. Досягнення раціональної структури активів і капіталу підприємств промисловості є запорукою стабільного фінансового стану та фактором підвищення їх фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності, тому важливим є дослідження динаміки і структури джерел формування фінансових ресурсів промислових підприємств та напрямків їх розміщення і використання.

Аналіз структури пасиву балансу (табл. 1) підприємств промисловості Чернігівської області показав вкрай низьку питому вагу власного капіталу у загальній структурі джерел фінансування майна. Так, частка власного капіталу протягом останніх років скоротилася на 24,13% і у 2015 році становила лише 15,42% у загальній структурі джерел фінансування, що свідчить про значні диспропорції у формуванні капіталу промислових підприємств і втрату фінансової стійкості. Причиною суттєвого зменшення власного капіталу промислових підприємств стало зменшення величини нерозподіленого прибутку. Так, проведений на основі [2] аналіз фінансових результатів діяльності підприємств промисловості Чернігівського регіону показав позитивну тенденцію їх зростання у період 2010-2013 рр., але у 2014 та 2015 роках спостерігається від'ємний фінансовий результат та його значне збільшення в динаміці, при чому частка збиткових промислових підприємств також зростає.

У той же час за 2013-2015 рр. відбувається значне зростання поточних зобов'язань та їх частки у загальній структурі джерел фінансування промислових підприємств Чернігівщини, що може мати негативні наслідки в системі платежів. Так, обсяги поточних зобов'язань за три роки зросли у 2 рази, а їх питома вага - з 38,85% до 53,84%. Причому таке зростання обумовлено суттєвим збільшенням обсягів кредиторської заборгованості, темпи росту якої перевищують темпи росту дебіторської заборгованості, що є результатом збиткової діяльності та низького рівня поточної платоспроможності суб'єктів господарювання. Подорожчання кредитних ресурсів та ускладнення до їх доступу вплинули на обсяги короткострокових кредитів, отриманих промисловими підприємствами – вони скоротились за останні три роки в середньому на 35%. Величина довгострокових зобов'язань та забезпечень за досліджуваний період зросла у 2 рази, а їх частка - на 9,14%. Таким чином, протя-

гом останніх трьох років частка позикового капіталу у структурі пасивів балансу промислових підприємств Чернігівщини зросла на 24,13%.

Таблиця 1

Структура балансу промислових підприємств Чернігівської області за 2013-2015 роки
(складено за [3])

Показники активів і капіталу	На 01.01.2014		На 01.01.2015		На 01.01.2016	
	Обсяги, тис. грн.	Питома вага, %	Обсяги, тис. грн.	Питома вага, %	Обсяги, тис. грн.	Питома вага, %
I. Необоротні активи	5400906,2	48,96	6413129,5	49,55	6871571,8	43,01
II. Оборотні активи	5593038,6	50,71	6505416,2	50,27	9082429,4	56,85
III. Необоротні активи та групи вибуття	36228,5	0,33	23031,8	0,18	22967,8	0,14
Баланс	11030173,3	100,00	12941578,5	100,00	15976959	100,00
I. Власний капітал	4362245,9	39,55	3520324,6	27,20	2463058,8	15,42
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2382918	21,60	3587529,7	27,72	4911009,3	30,74
III. Поточні зобов'язання і забезпечення і	4284775,4	38,85	5833533,1	45,08	8602747	53,84
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття	234	0,002	190,1	0,001	153,9	0,001
Баланс	11030173,3	100,00	12941578,5	100,00	15976959	100

Аналіз активу балансу підприємств промисловості показав, що у 2015 році майже на 40 % зросли обсяги та на 6,58% питома вага оборотних активів в загальній сумі активів промислових підприємств. При цьому, темпи росту оборотних активів були більшими ніж темпи росту необоротних активів, що пояснюється високим ступенем зносу основних засобів та низьким рівнем їх оновлення й модернізації, а це, в свою чергу, є однією з причин зниження рентабельності та конкурентоспроможності промислової продукції.

У структурі оборотних активів промислових підприємств основну питому вагу займають дебіторська заборгованість (в середньому 50%) і запаси (30%), а темпи росту обсягів дебіторської заборгованості у 2015 році перевищували темпи росту запасів. Зростання обсягів дебіторської заборгованості в динаміці свідчить про підвищення ризику невиконання зобов'язань покупцями промислової продукції та призводить до необхідності додаткового залучення позикових коштів в обіг і, відповідно, до зменшення фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

При дослідженні фінансової стійкості важливо провести оцінку не тільки структури активів та джерел фінансування майна, а й способу розміщення капіталу в активах, тобто забезпеченість різних груп активів відповідними джерелами фінансування.

Про незадовільну структуру капіталу та втрату фінансової стійкості промислових підприємств свідчить фінансування поточної діяльності виключно позиковим капіталом, причому частка короткострокових кредитів, поточних зобов'язань і забезпечень у фінансуванні оборотних активів складала 90% у 2014 році і вже 95% у 2015, тоді як у 2013 році цей показник був на рівні 77%. Таким чином, підприємства промисловості використовують агресивний підхід щодо фінансування оборотних активів, який передбачає фінансування за рахунок власного й довгострокового позикового капіталу лише невеликої частки постійної їх частини (не більш ніж 50 %), у той час як за рахунок короткострокового позикового капіталу - переважна частина постійної і вся змінна частина оборотних активів [1]. Така модель створює проблеми в забезпеченні поточної платоспроможності та фінансової стійкості суб'єктів господарювання.

Позиковий капітал також є основним джерелом покриття і необоротних активів, а в динаміці спостерігається зниження фінансування необоротних активів промислових

підприємств за рахунок власних коштів. Так, якщо у 2014 році необоротні активи на 55% фінансувалися за рахунок власного капіталу, то у 2015 – вже тільки на 36%.

Таким чином, проведене дослідження засвідчило про значну недостатність фінансування активів промислових підприємств Чернігівщини за рахунок власного капіталу, високу залежність від зовнішніх кредиторів та брак власних фінансових ресурсів, що негативно впливає на платоспроможність, фінансову стійкість та ефективність функціонування промислових підприємств Чернігівської області.

Головними причинами погіршення фінансової стійкості підприємств промисловості Чернігівського регіону в останні роки стали зниження економічної активності та отримання масштабних збитків, що зумовлені падінням попиту на продукцію промисловості, погіршенням платіжної дисципліни, подорожчанням та недоступністю кредитних ресурсів, знеціненням національної валюти, що спричинило переоцінку зобов'язань промислових підприємств в іноземній валюті перед інвесторами та кредиторами та викликало їх зростання, низькою інноваційно-інвестиційною активністю в галузі тощо.

Найважливішою умовою забезпечення фінансової стійкості підприємств промисловості Чернігівського регіону є досягнення високого рівня їх рентабельності та прибутковості шляхом переоснащення і модернізації основних засобів та зниження витрат на їх використання й утримання, підвищення якості продукції за рахунок впровадження новітніх технологій, раціонального використання виробничих витрат, скорочення дебіторської та кредиторської заборгованості й проведення їх реструктуризації та підвищення обіговості грошових коштів підприємств.

Список використаних джерел

1. Ляшенко Г. П. Управління капіталом підприємства: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 346с.
2. Статистичний збірник «Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності у Чернігівській області»/ Головне управління статистики у Чернігівській області, 2015. – 193 с.
3. Статистичний щорічник «Чернігівщина - 2015» / Головне управління статистики у Чернігівській області, 2015. - 503 с.

Карабанов О.В., заслужений економіст України, старший викладач
Дипломатична академія МЗС

Галицький О.М., к.е.н, доцент, завідувач кафедри
Одеський державний аграрний університет

МОНІТОРІНГ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ, ЙОГО ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ.

Моніторинг фінансової діяльності підприємств є динамічним процесом, що дає змогу виконувати постійне дослідження і спостереження за кількісними та якісними показниками фінансово-економічної діяльності підприємств з метою оцінки, контролю та короткострокового прогнозу стану їх економічної та ділової активності. Підприємство, як відкрита економічна система, знаходиться під постійним впливом чинників внутрішнього та зовнішнього економічного середовища. Суворе зовнішнє середовище та його нестабільність суттєво впливають на ефективність діяльності підприємства, що призводить до зниження рівня його фінансової безпеки.

Моніторинг фінансової діяльності підприємств формує передумови для забезпечення якісних управлінських процесів на усіх рівнях, а також сприяє інформаційному забезпеченню системи прийняття управлінських рішень, з ціллю стійкого розвитку суб'єктів господарювання в умовах реформаційної економіки.